

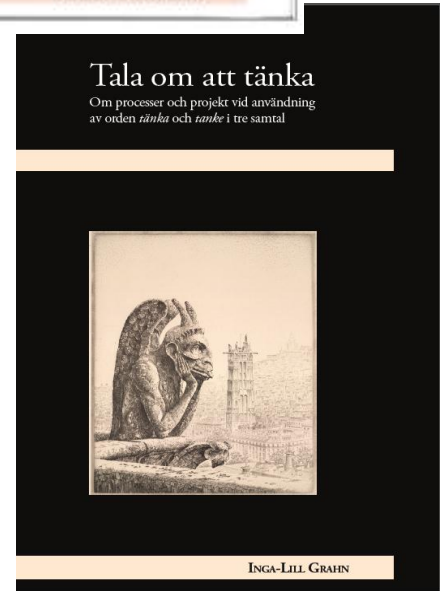
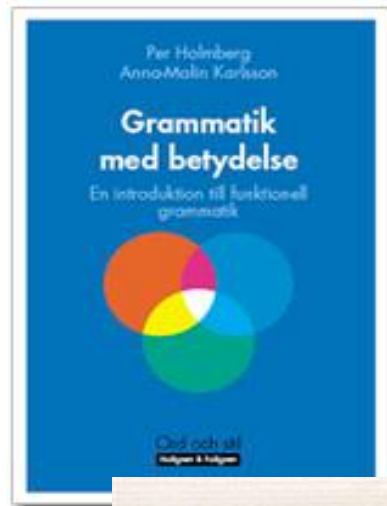
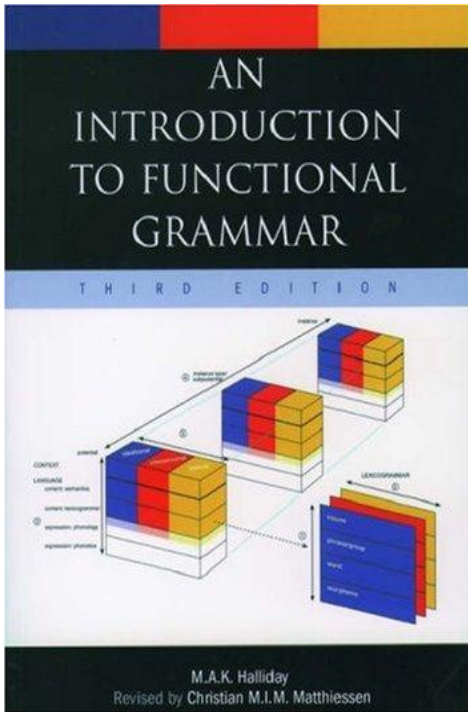

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Systemisk-funktionell lingvistik (SFL) som metod inom nordistiken

Per Holmberg

Höstsymposiet för föreningen för nordisk filologi
Åbo den 5–6 oktober 2012

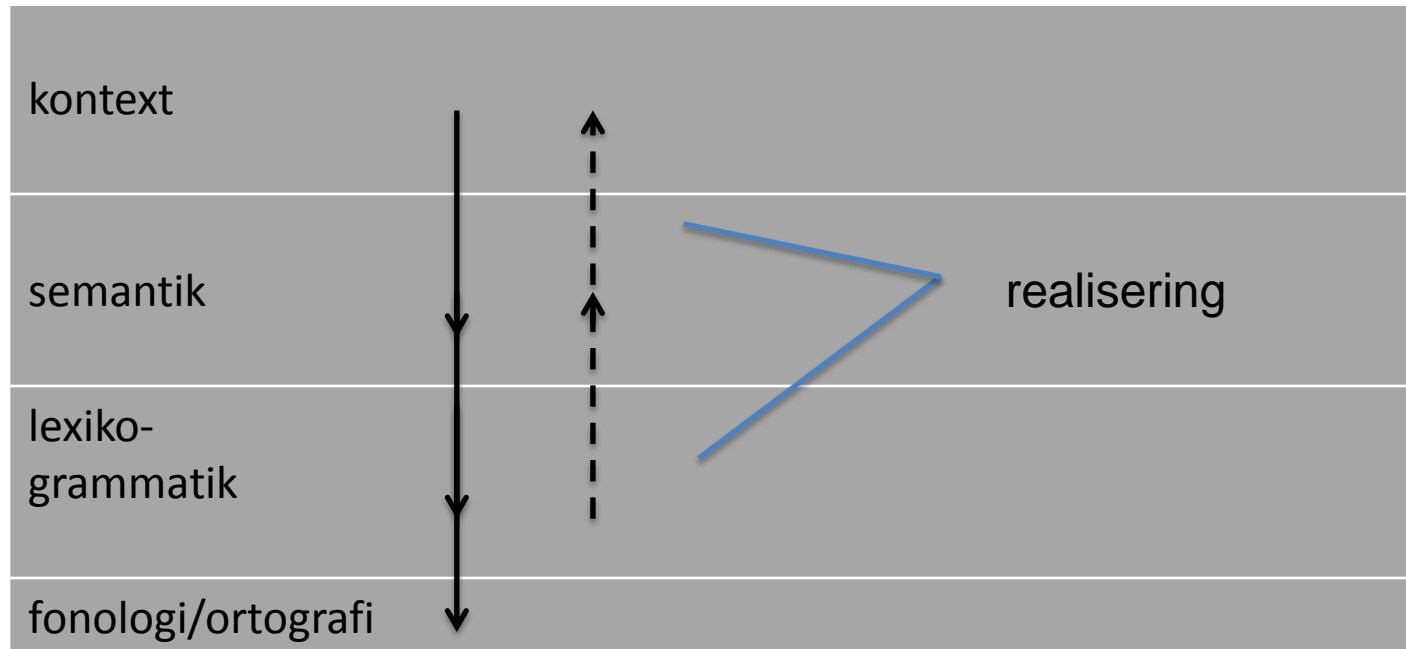

SFL förstår betydelseskapande som ...

1. skiktat
2. flerdimensionellt
3. systemiskt
4. potentiellt/instantierat
5. multimodalt

1. Skiktat

2. Flerdimensionellt

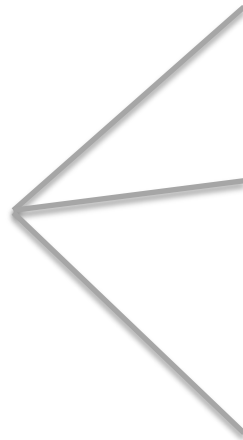
	Ideationellt	Interpersonellt	Textuellt
kontext			
semantik			
lexiko-grammatik			

3. Systemiskt

	Ideationellt	Interpersonellt	Textuellt
kontext	→ [→ [→ [
semantik	→ [→ [→ [
lexiko-grammatik	→ [→ [→ [

4. Potentiellt/instantierat

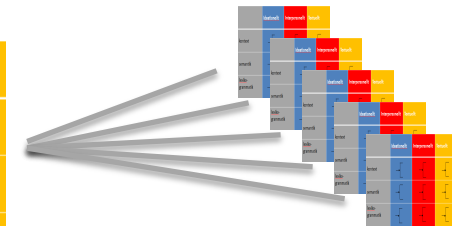
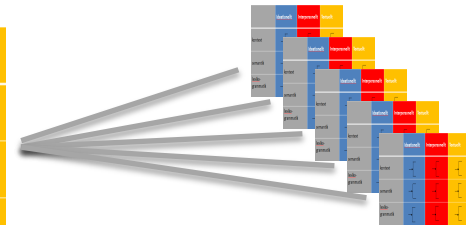
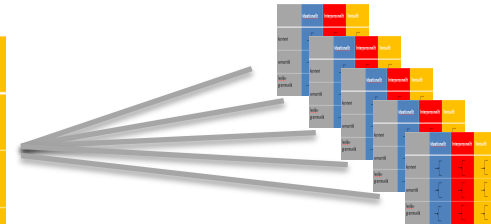
	Ideationellt	Interpersonellt	Textuellt
kontext	→ []	→ []	→ []
semantik	→ []	→ []	→ []
lexiko-grammatik	→ []	→ []	→ []

	Ideationellt	Interpersonellt	Textuellt
kontext	→ []	→ []	→ []
semantik	→ []	→ []	→ []
lexiko-grammatik	→ []	→ []	→ []

	Ideationellt	Interpersonellt	Textuellt
kontext	→ []	→ []	→ []
semantik	→ []	→ []	→ []
lexiko-grammatik	→ []	→ []	→ []

	Ideationellt	Interpersonellt	Textuellt
kontext	→ []	→ []	→ []
semantik	→ []	→ []	→ []
lexiko-grammatik	→ []	→ []	→ []

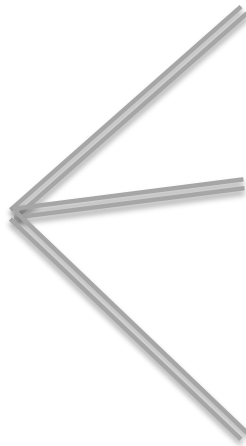
Språket i sin kulturkontext

Register för olika situationstyper

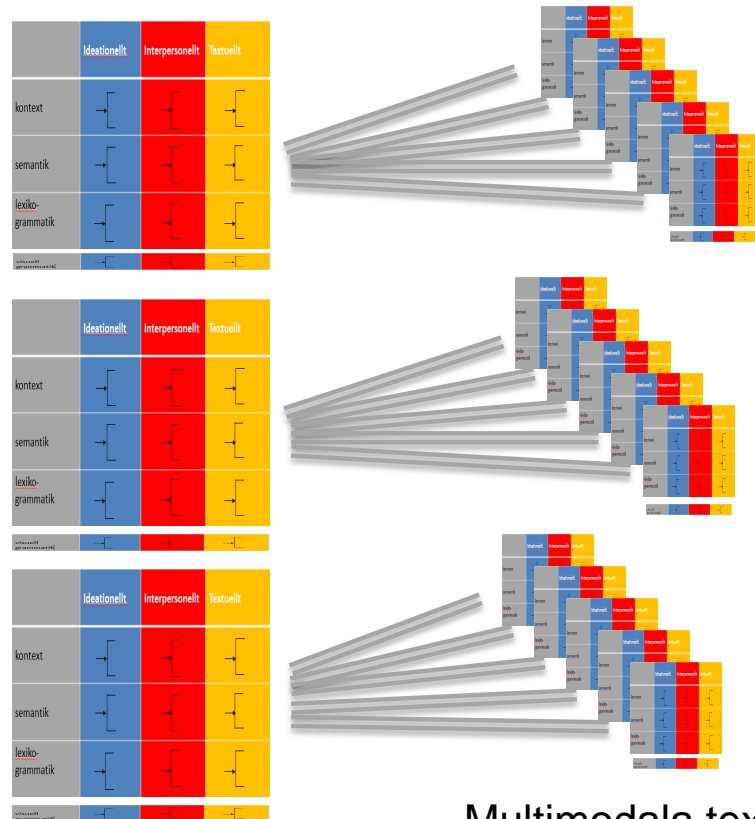
Texter i sina situationskontexter

5. Multimodalt

	Ideationellt	Interpersonellt	Textuellt
kontext	→ []	→ []	→ []
semantik	→ []	→ []	→ []
lexiko-grammatik	→ []	→ []	→ []
visuell grammatik	→ []	→ []	→ []

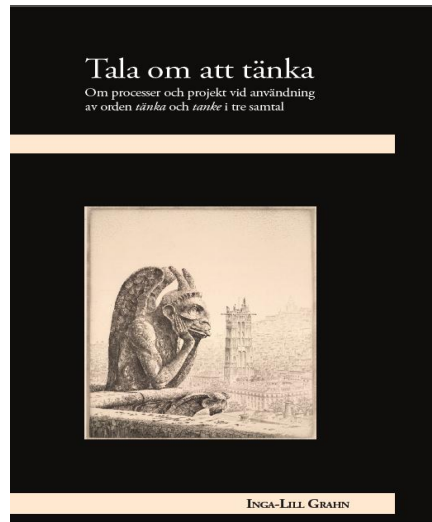
Verbalspråk och andra semiotiska resurser

Multimodala texter

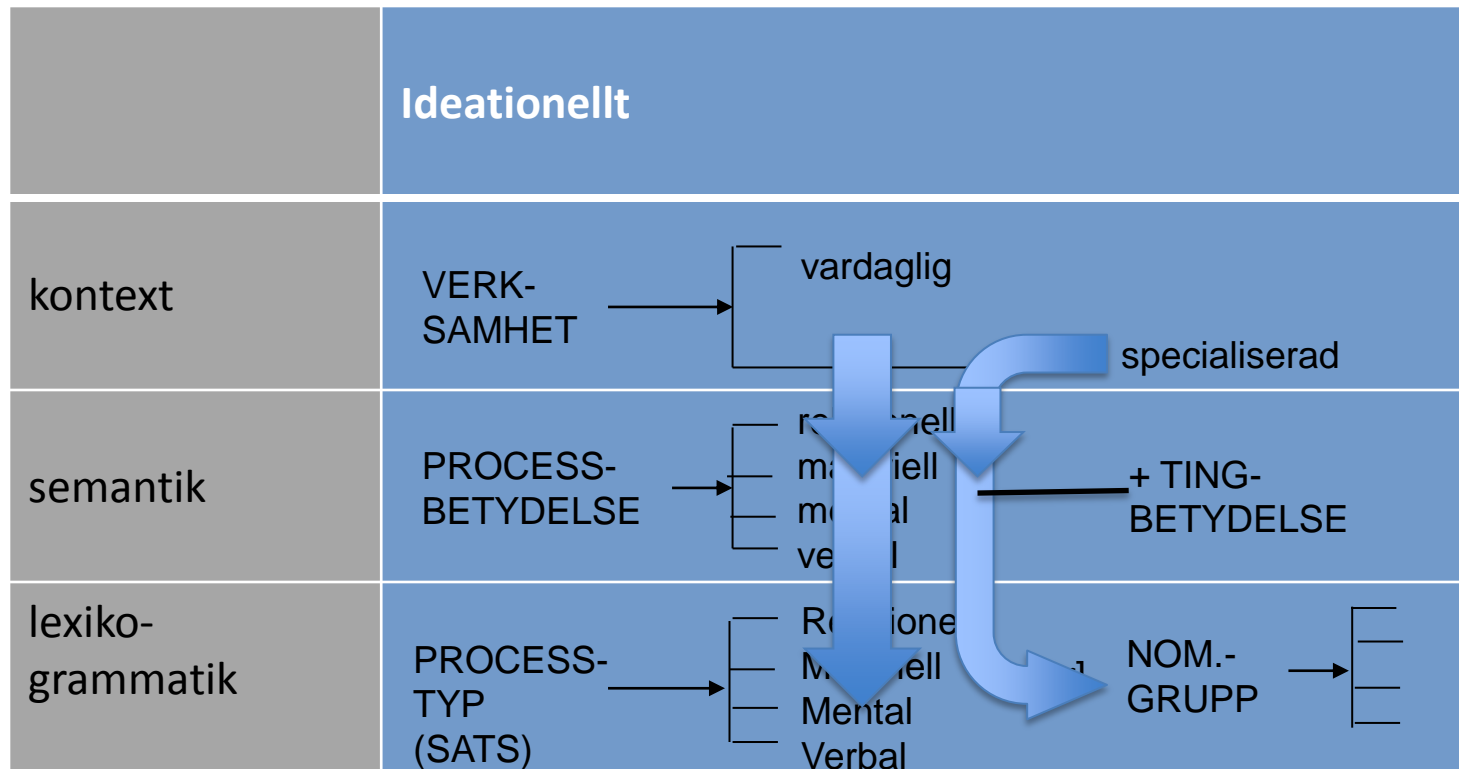
Två avhandlingsprojekt med SFL som metod

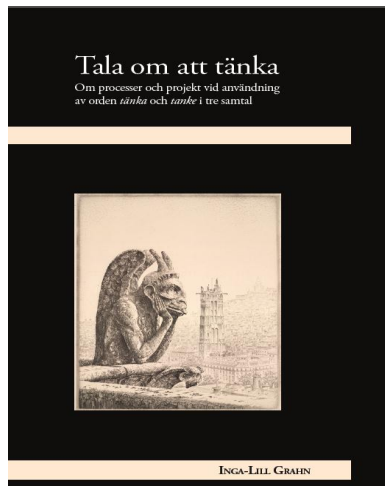
Exemplet ”processanalys”

	Ideationellt	
kontext	VERK-SAMHET	→ [vardaglig, specialiserad]
semantik	PROCESS-BETYDELSE	→ [relationell, materiell, mental, verbal]
lexiko-grammatik	PROCESS-TYP (SATS)	→ [Relationell, Materiell, Mental, Verbal] [eller] NOM.-GRUPP → []

Kongruens vs. grammatisk metafor

Inga-Lill Grahn (2012): Tala om att tänka

- Vad håller talare på med när de talar om att tänka (i psykologisk rådgivning av KBT-typ)?
- Material: Tre samtal mellan inringare (IR) och rådgivare (RG) i "Radiopsykologen"
Totalt 58 *tänka* och 58 *tanke*
- Metod: Kvalitativ processanalys (SFL)
- Kompletterar SFL med verksamhetsanalys (Linell) för tolkning av resultat

Den grammatiska metaforen *tanke*
ger många olika grammatiska alternativ

Den grammatiska metaforen *tanke* ger många olika grammatiska alternativ

- Tanken *dyker upp/slår till* [materiell processtyp]
- Tanken *far iväg med/slår till* tänkaren [materiell processtyp]
- Tänkaren *kontrollerar/närmar sig* tanken [materiell processtyp]

Den grammatiska metaforen *tanke* ger många olika grammatiska alternativ

- Tanken *dyker upp/slår till* [materiell processtyp]
- Tanken *far iväg med/slår till* tänkaren [materiell processtyp]
- Tänkaren *kontrollerar/närmar sig* tanken [materiell processtyp]

- Tanken *talat till* tänkaren [verbal processtyp]
- Tänkaren *ifrågasätter/pratar mot* tanken [verbal processtyp]

Den grammatiska metaforen *tanke* ger många olika grammatiska alternativ

- Tanken *dyker upp/slår till* [materiell processtyp]
- Tanken *far iväg med/slår till* tänkaren [materiell processtyp]
- Tänkaren *kontrollerar/närmar sig* tanken [materiell processtyp]

- Tanken *talat till* tänkaren [verbal processtyp]
- Tänkaren *ifrågasätter/pratar mot* tanken [verbal processtyp]

- Tänkaren *iakttar/ser* tanken [mental processtyp]

Den grammatiska metaforen *tanke* ger många olika grammatiska alternativ

- Tanken *dyker upp/slår till* [materiell processtyp]
- Tanken *far iväg med/slår till* tänkaren [materiell processtyp]
- Tänkaren *kontrollerar/närmar sig* tanken [materiell processtyp]

- Tanken *talat till* tänkaren [verbal processtyp]
- Tänkaren *ifrågasätter/pratar mot* tanken [verbal processtyp]

- Tänkaren *iakttar/ser* tanken [mental processtyp]

- Tänkaren *har* tankar [relationell processtyp]
- Tänkarens tankar *är negativa/dömande* [relationell processtyp]

Orienteringsfasen: Tänkaren och tanken skiljs åt

(7:1) Daniel, r. 32

1 rg jaa, (.) .h men om vi tar de här me kläder
2 som ett exempel då,
3 ir ja
4 rg ett- ett konkret exempel .h
5 ir ja
6 rg näru står där i affären å: tittar på nånting
7 ir ja
8 (0.9)
9 rg va ere för **tankar** som dyker upp då,
10 ir (0.7)(pt) eh: (3.0) men de blir väl kanske
11 (pt) (1.4) ja helt enkelt att ja inte

[...]

Utforskningsfasen: Tänkaren i underläge

(7:2) Daniel, r. 53

1 rg så just precis i den situationen näru står
2 där (.) [så (1.1)=
3 ir [ja
4 rg =hm far **dina tankar** iväg med dej till att de
5 här valet som du ska göra nu, den tröjan
6 till exempel .hh
7 ir ja
8 rg [eh:
9 ir [va kommer de å göra me mej

[...]

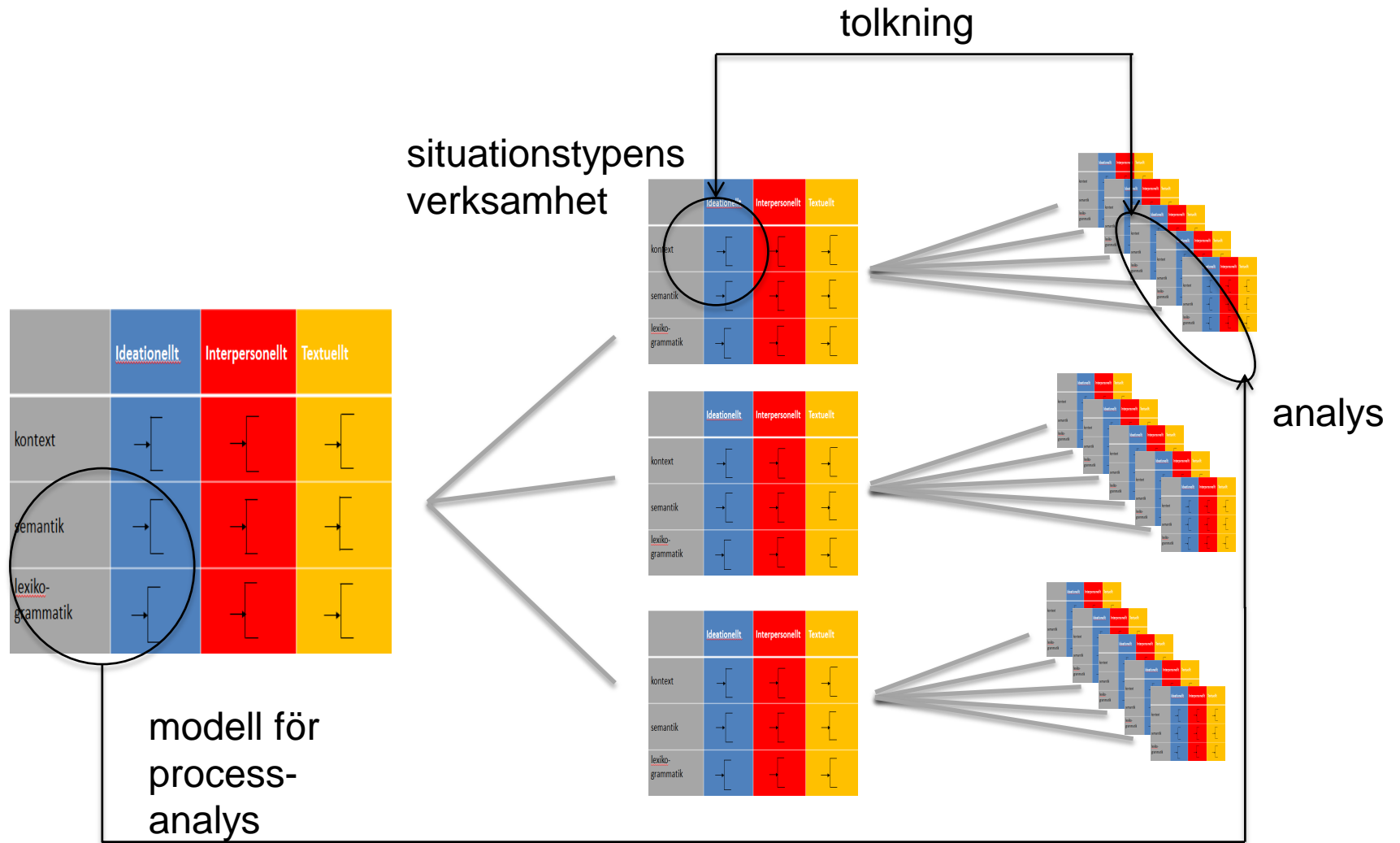

Åtgärdsfasen: Tänkaren i överläge

(7:8) Daniel, r. 367

1 rg å då kommer ju dom här **tankarna** å slå till
2 garante↑rat
3 ir ja
4 rg men >ere här verkligen min stil å va ska man
5 ha till å sär<
6 ir [hm
7 rg [hur kan- hur kan du behandla dom **tankarna** i
8 den situa- i den stunden just då,
9 (3.6)
10 ir ja (0.9) då kan ja väl bara (.) ja då kan ja
11 väl **iakttarom** bara=

[...]

Ulrika Magnusson (2011): Skolspråk i utveckling

- Hur utvecklar tonåringar bruket av grammatisk metafor i sitt eget skriftspråk (i nationella prov för svenska/svenska som andraspråk)?
- Material: 365 nationella skrivprov från år 9 och gymnasiet (Svenska B)
- Metod: kvantitativ processanalys (SFL)
- Kompletterar SFL med teori om andraspråksutveckling för tolkning av resultat

Från en gymnasietext

Olika kulturer lever sida vid sida med varandra och våra tankar och handlingar bygger på ömsesidig respekt och förståelse. Trots det utgör vår religiösa tro grunden för våra normer och moralprinciper. Oavsett om det gäller kristen, muslimsk eller judisk tro. På samma sätt har landets lagar utformats. Tron är djupt förankrad i vårt medvetande och kultur, trots att vi är öppet sekulariserade. [...]

Jag är glad över att frågan om månggifte diskuteras och att lagar ifrågasätts. Men jag anser att det finns mycket att invända mot Åsa Nilssonnes befängda åsikter och argument. Även här ligger kristna värderingar som grund för lagen och den allmänna opinionen. [...] Månggifte leder till maktkamp och svartsjuka, inte den ömhet och respekt som ett äktenskap bygger på.
(Exempel 7.23)

Från en gymnasietext

Olika kulturer lever sida vid sida med varandra och våra **tankar** och **handlingar** bygger på ömsesidig **respekt** och **förståelse**. Trots det utgör vår religiösa **tro** grunden för våra normer och moralprinciper. Oavsett om det gäller kristen, muslimsk eller judisk **tro**. På samma sätt har landets lagar utformats. **Tro** är djupt förankrad i vårt medvetande och kultur, trots att vi är öppet sekulariserade. [...]

Jag är glad över att **frågan** om **månggifte** diskuteras och att lagar ifrågasätts. Men jag anser att det finns mycket att invända mot Åsa Nilssonnes befängda åsikter och **argument**. Även här ligger kristna **värderingar** som grund för lagen och den allmänna opinionen. [...] **Månggifte** leder till **maktkamp** och **svartsjuka**, inte den **ömhet** och **respekt** som ett äktenskap bygger på. (Exempel 7.23)

Från en gymnasietext

Olika kulturer lever sida vid sida med varandra och våra **tankar** och **handlingar** bygger på ömsesidig **respekt** och **förståelse**. Trots det utgör vår religiösa **tro** grunden för våra normer och moralprinciper. Oavsett om det gäller kristen, muslimsk eller judisk **tro**. På samma sätt har landets lagar utformats. **Tro** är djupt förankrad i vårt medvetande och kultur, trots att vi är öppet sekulariserade. [...]

Jag är glad över att **frågan** om **månggifte** diskuteras och att lagar ifrågasätts. Men jag anser att det finns mycket att invända mot Åsa Nilssonnes befängda åsikter och **argument**. Även här ligger kristna **värderingar** som grund för lagen och den allmänna opinionen. [...] **Månggifte** leder till **maktkamp** och **svartsjuka**, inte den **ömhet** och **respekt** som ett äktenskap bygger på. (Exempel 7.23)

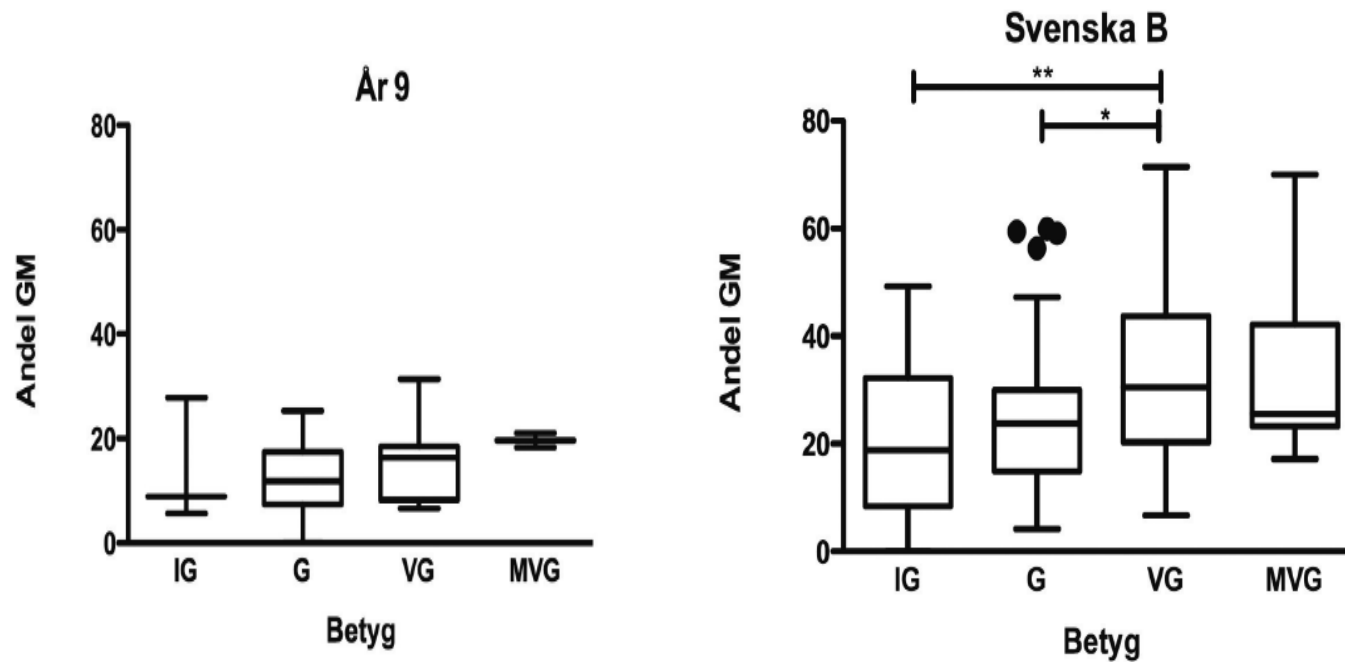
Från en gymnasietext

Månggifte leder till **maktkamp** och svartsjuka, inte den ömhet och **respekt** som ett äktenskap bygger på.

Utan grammatiska metaforer

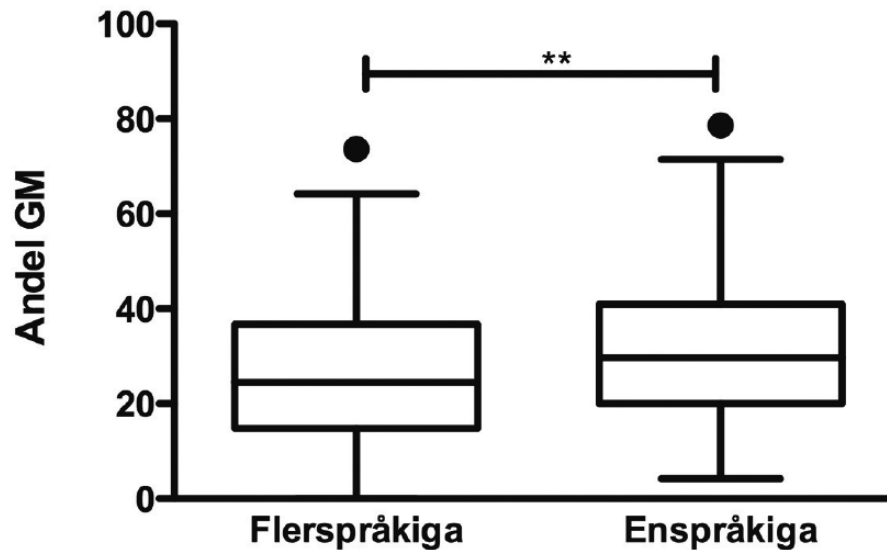
Om någon gifter sig med flera personer börjar de kämpa om makten och de blir svartsjuka. De är inte ömma mot varandra och respekterar inte varandra på det sätt som man ska i ett äktenskap.

Grammatisk metafor är ett utvecklingsdrag

FIGUR 6:3. Andel GM i förhållande till betyg i år 9 och Svenska B. ** = $p < 0,01$,
* = $p < 0,05$, Kruskal-Wallis

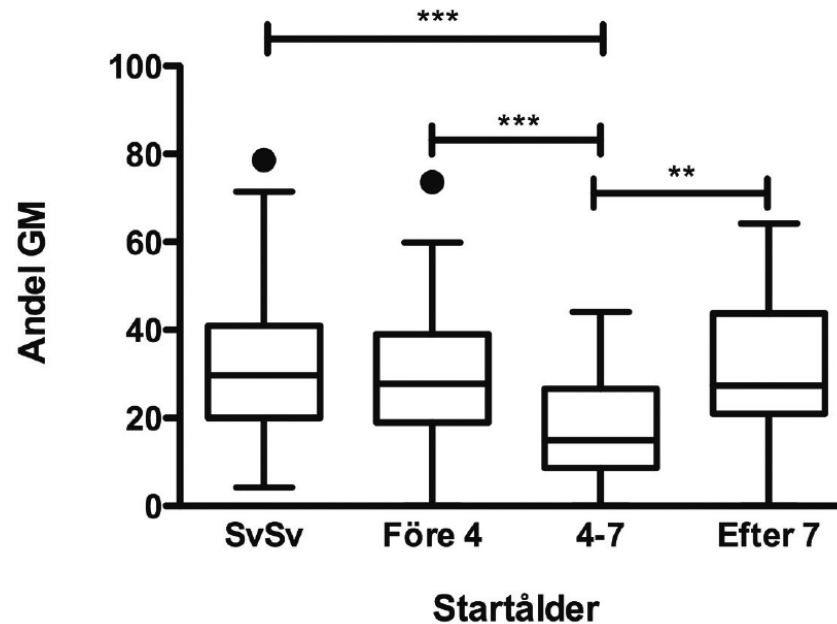
Flerspråkiga elevers genomsnittliga bruk av grammatiska metaforer är något lägre

FIGUR 6:5. *Andel GM i texter skrivna av enspråkiga och flerspråkiga elever.*

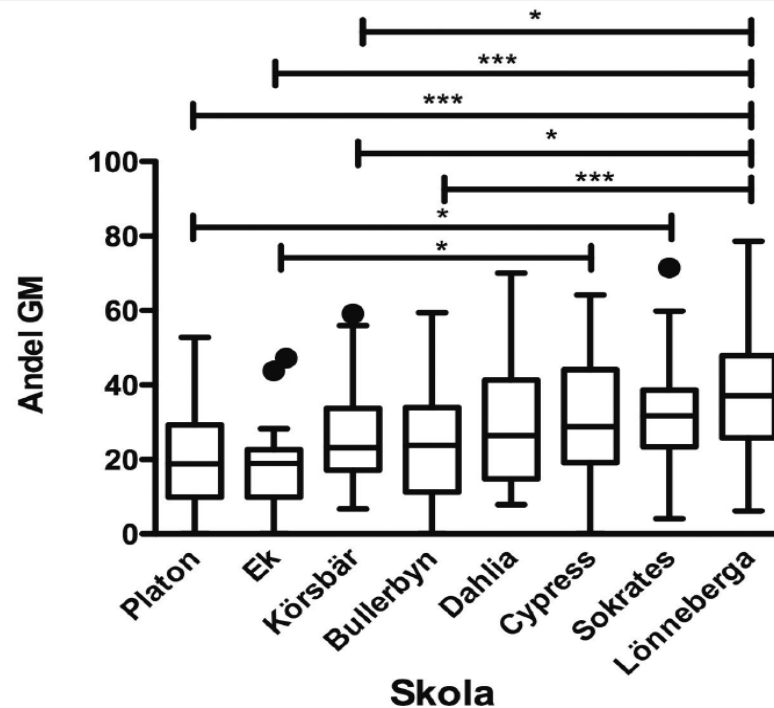
*** = $p < 0,01$, Mann-Whitney*

Minst bruk av grammatisk metafor har gymnasieelever som börjat tala svenska i åldern 4-7 år

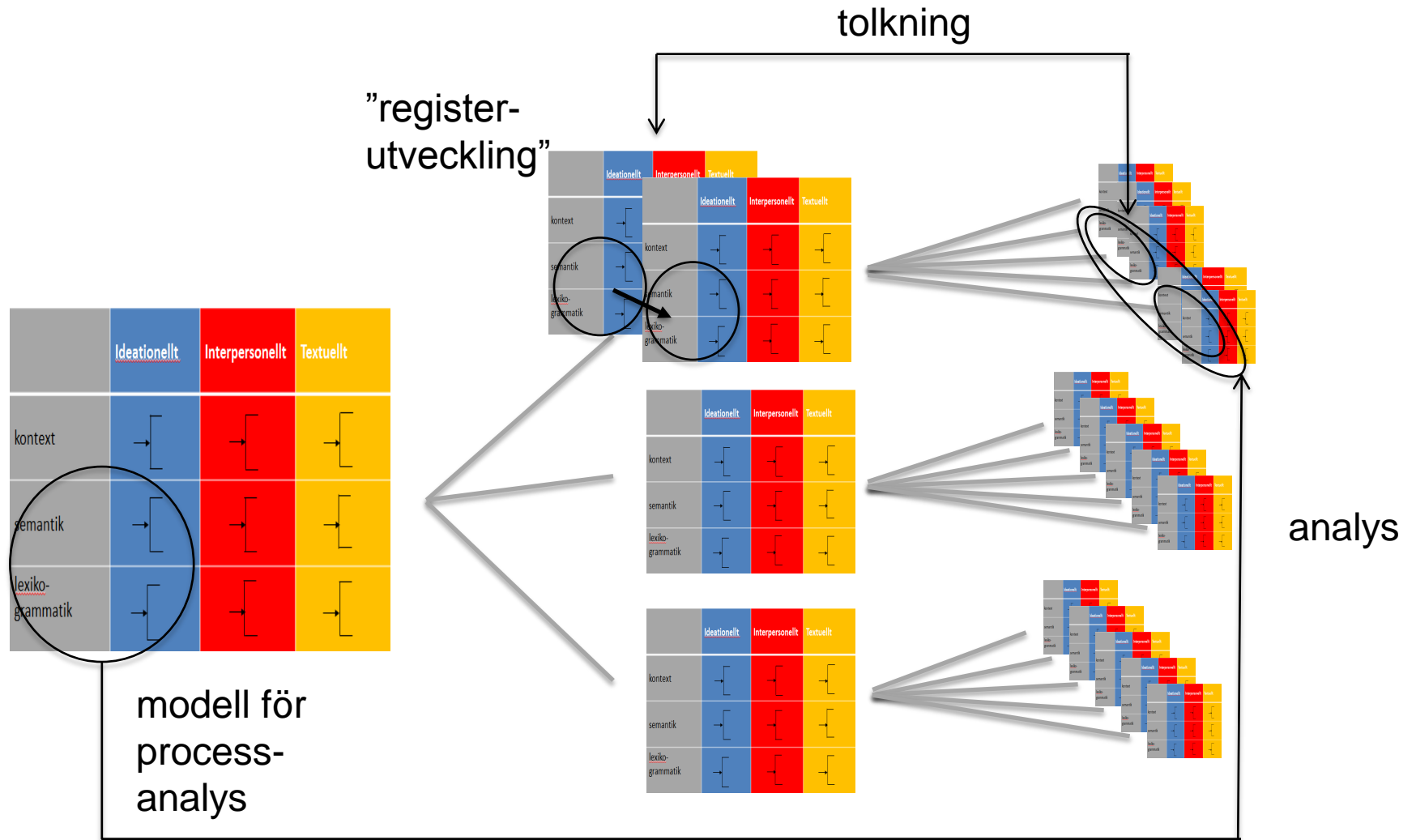
FIGUR 6:4. Andel GM i förhållande till elevernas startålder. *** = $p < 0,001$, ** = $p < 0,01$. Kruskal-Wallis följt av Dunns multipla jämförelser

Bruket av grammatisk metafor skiljer mycket mellan olika skolor

FIGUR 6:7. Andel grammatisk metafor i förhållande till skola i Svenska B.

*** = $p < 0,001$, ** = $p < 0,01$, * = $p < 0,05$, Kruskal-Wallis följt av Dunns multipla jämförelser

SFL: en teori om grammatik och betydelse i kontext

	Ideationellt	Interpersonellt	Textuellt
kontext	→ []	→ []	→ []
semantik	→ []	→ []	→ []
lexiko-grammatik	→ []	→ []	→ []
visuell grammatik	→ []	→ []	→ []

